

GÖRGÉTEG.

— Székely mesejáték. —

SZOLGÁLÓ (*a nyitott ajtóban vázákat törölget, körülötte is tele a föld leszedett virágcserépekkel. Énekli*):

Likas a kalapom teteje,
kiláccik a hajam belőlle.
Eléggé sajnálom legén létemre, — (hogy!)
likas a kalapom teteje . . .

KŐMIVES (*suhanc legény; meszes, maszatos, lenge rongyosban, biciklin jön az úton. Az énekre lassít, a lányra még jobban lassít. Amikor odaér, kalimpáló döléssel földre száll. Birizgálva*): Legén létire?!

SZOLGÁLÓ (*azért is béfejezi a nótát s a végire még egyszer odateszi*): «Legén létemre! . . .» (*Aztán leszólással*): Magát hova kütték??

KŐMIVES: Akarhova.

SZOLGÁLÓ: Hát menjen akarhova!

KŐMIVES (*körülnéz, csiklandósan közeledik*): Jó, hogy má' nekem is került valaki . . .! Mikor került ide?

SZOLGÁLÓ: Nocsak kerüjjön el innét! Addig, amíg a jován van!

KŐMIVES: Mikor került ide?

SZOLGÁLÓ: Tennapelőtt, mibaja velle?!

KŐMIVES (*megint körülnéz; látszik, hogy észrevett valakit közelíteni az úton. Bosszankodva*): A fene ette vóna meg ezelőtt egy félórával ezt a nyesett embert is! (*Csenget a biciklijén*): Félre az útból! Itt jó a generális! (*Egy elvánnnyadt rongyos asszony egy «férfit» tol rozoga tolókocsin. A «férfin» elnyütt katona-zubbony van. A két karja és a két lába le van vágva, szemei helyén vak üreg. Az asszony az ajtó előtt megböki hátulról a «férfit», aki erre vontatott, síri hangon*): Szegény nyesett ember vagyok . . .! (*Az asszony mereven nézi a kőmívest és a szolgálot, aztán tovább tolja a «férfit».*)

SZOLGÁLÓ (*elszörnyedve*): Hát e ki vót??!

KŐMIVES: Ember.

SZOLGÁLÓ: Ez magának ember vót?!

KŐMIVES: Ember, ember! Hát magának mi vót?

SZOLGÁLÓ (*küzködve, majd szinte visitva*): Cégér!!

(*A párbeszéd itt fülledtté válik, innét kezdve egyre nő és dühösödik.*)

KŐMIVES: Hogy-hogy cégér?

SZOLGÁLÓ: Úgy, hogy cégér!

KŐMIVES: Micsoda cégér?

SZOLGÁLÓ: Hát cégér a kéregetéshez! Mamós! Maszkura! Nem ember!!

KŐMIVES: De én tudom, hogy ember!

SZOLGÁLÓ: De én is tudom, hogy nem ember!

KŐMIVES: Hát nem hallotta, hogy még beszélt is? Azt mondta, hogy: «szegény nyesett ember vagyok...» Nem hallotta? Maga... maga... süket!

SZOLGÁLÓ: Én nem vagyok süket! Én hallottam! De azt nem ember mondta! Hanem a maszkura! A cégér!!

KŐMIVES: Maga bódogtalan! Hát aki beszélt, az magának nem ember?

SZOLGÁLÓ: Nem hát! (*A rádióra mutat*): Ez a szerkezet is beszél s mégsem ember. Tudja!

KŐMIVES: Maga kótya! Hát akkor magának ki ember?

SZOLGÁLÓ: Maga a kótya, tudja! Mert nekem az az ember, akinek két keze van s akinek két lába van s akinek két látó szeme van!

KŐMIVES: Maga tiszta bolond!

SZOLGÁLÓ: Maga a tiszta bolond!

KŐMIVES: Ember vót s megvan!

SZOLGÁLÓ: Nincs meg, mert cégér vót!

KŐMIVES: Ember vót!!

SZOLGÁLÓ: Cégér vót! (*Sírás előtti dühvel*): Cégér vót! (*A vázát a földhöz vágja, toporzékolva a virágserepeket is egymásután vagdossa a földhöz, a végén egyenesre feláll és átkozódva*): Így törjön ingömet össze az Isten, ha nem cégér vót!

KŐMIVES (*éktelen haraggal a biciklit a földhöz veri és összetöri*): Ingömöt is így törjenek össze az ördögök, ha nem ember vót!

SZOLGÁLÓ (*sírva lerogy a küszöbre.*)

KŐMIVES: Várja meg, amíg jó valaki s megkötözi... (*Elmegy.*)

PAPNÉ (*felpakolva egy nagy kondér liszttel, zacskókban cukorral s kávéval; örvendezve rohan bé s még az ajtóban*): Etelka, Etelka! Kaptunk lisztet s cukrot s ká— (*megdöbbenve*): Hát itt mi történt?!

SZOLGÁLÓ (*sír.*)

PAPNÉ: Etelka! Itt mi történt?!

SZOLGÁLÓ (*szepegye*): Erre jött egy mesterlegén s hezzaveretett véllem mindent a földhöz...

PAPNÉ: Hozzáveretett? Egy mester-legény?!

SZOLGÁLÓ: A' hát.

PAPNÉ: S az hogy?

SZOLGÁLÓ: Az úgy, hogy egy asszon errefelé toszított egy cégért, akire az a mester-legén azt mondta, hogy ember.

PAPNÉ (*reszketve*): No, és?

SZOLGÁLÓ: S mind azt erősítette, mint a bolond.

PAPNÉ (*felkacag, aztán egyszerre kitör*): Jaj, hogy az a fekete-fene nem tudott tégedet megenni! Mielőtt idehoztalak volna! A mester-

legényeddel együtt! Aki mind azt erősítette! Hogy az én cserepeimet, egy ilyen kicsiség miatt! Jaj, azt a . . .! (*Földhöz vágja a kávé s a cukrot, toporzékolva kiszórja mind a lisztet is s a kondért is odazúgatja a falhoz és sokmindent lever*).

PAP (*temetésre készülöben, paláستtal a vállán, ünnepélyesen bejön*): Hát itt mi van?! (*A papné ott sír a szolgáló mellett. Nem szól egyik sem.*)

PAP: Mi van itt?! Mért sírtok itt rakásra? Hát ez miféle háború, itt a földön? Ki bolondult itt meg?

PAPNÉ (*szepegeve*): Ez a leány mind összetörte a vázáimat s a cserepeimet . . . Egy kicsiség miatt . . .

PAP: Hát ezt a kávé s ezt a lisztet!?

SZOLGÁLÓ: Azt a tiszteletes asszon, egy kicsiség miatt.

PAPNÉ (*a szolgálóra*): Hallgass, mert kettőbe hasítlak!

PAP: (*nyugalmat tartva*): Mielőtt hasogatnál, tudni szeretném, hogy mi történt.

PAPNÉ (*feláll s úgy magyaráz*): Képzeld, valami mester-legénnyel összekapott ez a leány s éppen akkor erre toltta azt a szerencsétlen csonka Ferencet a felesége s ezen összevesztek.

PAP: Hogy vesztek össze?

SZOLGÁLÓ (*szintén feláll s úgy magyaráz*): Úgy tiszteletes úr, kéröm, hogy az a mester-legén mind azt erősítette, hogy akit a kerek széken toszítanak, az ember.

PAP: Hát te mit mondtál?

SZOLGÁLÓ: Én azt mondtam, hogy az nem ember, hanem kéregetési cégér.

PAPNÉ: No, hallj oda! Emiatt a kicsiség miatt, az én cserepeimet, az én drága vázáimat! . . .

SZOLGÁLÓ: De bizonisten cégér vót, tiszteletes úr!

PAP (*a feleségéhez*): Hát te mért szórtad széjjel ezt a kávé s ezt a lisztet?

PAPNÉ: Én a cserepek miatt . . . Hogy ezek olyan bolondok voltak;

PAP (*küzködik, majd kikelve*): Jaj, azt a fehérsépek mindenségét! Hogy ezt a sok drága . . . Nohát! Istenem ne legyen, ha mind bolondok nem vattok! Bolondok! Bolondok! (*Lekapja a palástját, hasogatni kezdi össze, majd a földre veti és tapodja.*) Így hasogassanak össze engemet is s így tapodjanak össze, ha mind bolondok nem vattok! Bolondok! Bolondok!

EGYHÁZFI (*a temetésre készen, egy nagy énekes-könyvvel a kezében belép*): Egeknek szent Ura! (*Fogja a fejét.*) Hát itt mi történt?! (*A pap, a papné, a szolgáló háromfelé veszékenek. Nem szól egyik sem.*)

EGYHÁZFI (*felgott kézzel, bátortalanul közelít a pap felé*): Tiszteletes úr, drága jó tiszteletes úr, itt mi tudott történni?

PAP: Hát nem lássa!?

EGYHÁZFI: Én látom, de miért, ó, miért?

PAP: Ó, azért, hogy csonka Ferenc ember-e, vagy cégér.

SZOLGÁLÓ: Cégér, bizonisten cégér!

PAPNÉ (a szolgálóhoz): Te vagy a cégér! Cserepes cégér!

PAP (a felesége felé, a szolgáló felé): Itt süjdedjek el, ha bolondok nem vattok! (Nők pityeregni kezdenek. A pap dühödten kering, ropogtatja a talpa alatt a cserepeket.)

EGYHÁZFI (bambán néz, fogja a fejét.): Mingyárt, mingyárt, mingyárt megbolondulok!... (Szintén kerengeni kezd; egyszerre összeütközik a pappal s azt megragadja, mint egy mentő szalmaszálat): Mi történt? Hamar! Mingyárt megbolondulok! Mi történt?

PAP (fintorgó arccal, lassan): Mester-legény... szolgáló... együtt... Akkor csonka Ferencet erre tolja a felesége. Az egyik azt állítja a csonkáról, hogy ember; a másik azt, hogy cégér.

SZOLGÁLÓ: Én mondtam, hogy cégér!

PAP (mintha rá akarna ugrani a szolgálóra): Sssiiijj! (Az egyházfihoz): Ezen összeverekednek... a cserép... a váza...

EGYHÁZFI (kétségbeesve): Ceégér?!

SZOLGÁLÓ: A' hát!

PAP (rátámadva az egyházfira): Hát nem érti!?

EGYHÁZFI: Ceégér?

PAP: Cégér, cégér!

EGYHÁZFI: Hát a mi?

PAP: Maszkura, jel a kéregetéshez. (Megtalálja a szót): Báb!

EGYHÁZFI: Hhjajj! S emiatt a kicsiség miatt?

PAP (kering megint.)

EGYHÁZFI: S ezt a drága sok cserepet s virágot emiatt a kicsiség miatt?

PAP: Emiatt a kicsiség miatt.

EGYHÁZFI: S a lisztet is emiatt?

PAP: Emiatt.

EGYHÁZFI: S a palástot is emiatt?

PAP (kiáltva): Emiatt!

EGYHÁZFI: Most... most... megbolondulok... (Tépní kezdí össze a nagy énekes-könyvet. Dobálja széjjel a lapokat, tapodja a földhöz.) Így tépje nek össze, így tipodjanak össze, ha ebben a házban mindenki nem bolond! Ebben a házban! Mindenki! Nem bolond!

KURÁTOR (ládával a hóna alatt bejön, egy kicsit meghökken, de aztán tréfásan szemléli a dolgot): Hát itt mi az ánti van!?

SZOLGÁLÓ (megörvendve, bizalommal kapaszkodik belé a kurátorba): Bácsi, tegyen igazságot, tegyen igazságot!

KURÁTOR (megindul az egyházfi felé, aki még mindig kergül és szagat. Mentiben mellékesen a szolgálóhoz): Teszek, csak várj. (Az egyházfihoz, akit megfog): Hó komám, hó!

EGYHÁZFI (kapálódzik, a papék felé bök s a szolgáló felé bök): Ezeknek hógasson! Mert ezek mind bolondok!

SZOLGÁLÓ (a kurátorhoz, előbb is, később is többször): Mondja, hogy cégér!

KURÁTOR (*egyházfihoz*): Komám, magának eddig szép esze vót!

EGYHÁZFI: Mingyárt megbolondulok!

SZOLGÁLÓ: Úgy-e, hogy cégér?

KURÁTOR (*szolgálóhoz*): Ne karicsájj! Hanem mondd meg, hogy ide mi az isten-nyila csapott bé, ebbe a házba?!

SZOLGÁLÓ: Olyan isten-nyila, hogy egy asszon egy maszkurát toszított erre, egy olyan kéregetési cégért, itt az úton.

KURÁTOR: Hát osztán?

SZOLGÁLÓ: Hát osztán vót itt egy mester-legén, aki véllem akart beszélgetni, s aki mind azt erősítette, hogy nem cégért toszítanak, hanem embert.

KURÁTOR: Hát osztán?

SZOLGÁLÓ: Hát osztán ezen eszevesztünk, s én a virágcserepeket s ő a biciklit esszetörtük.

KURÁTOR: Emiatt a kicsiség miatt?

SZOLGÁLÓ: E nem kicsiség! Mert cégér vót!

KURÁTOR: Hát a liszt?

(*Mindenki a papnéra mutat.*)

KURÁTOR: Mért?

SZOLGÁLÓ: Ő es azétt.

KURÁTOR: Hát a palást?

(*Mindenki a papra mutat.*)

KURÁTOR: Mért?

SZOLGÁLÓ: Ő es azétt.

KURÁTOR: Hát ez a derága énekes-könyv?

(*Mindenki az egyházfira mutat.*)

KURÁTOR: Mért?

SZOLGÁLÓ: Ő es azétt.

KURÁTOR (*a ládát istenes a földhöz vágja*): Igy üssön belém a ménkö, ha mind bolondok nem vattok! Mind, ahányan vattok!

SZOLGÁLÓ: Mondtam, hogy cégér vót! Mondtam s mondom!

KURÁTOR (*a ládából kidőlt irományokat kezdi széjjelszórni*): Tiszteletes úr! Itt vadnak az irományok! Nem tudomány kell a világnak! Hanem cégér!

SZOLGÁLÓ: A' vót! Cégér vót!

(*Amíg a kurátor «dolgozik», mindenki a maga rontásához megy és azt folytatja, mind jobban és nagyobb dühvel.*)

PRESBITÉRIUM (*nyolc gazda jön bé. Az első*): E' má igen!

KURÁTOR (*nekiszöki a presbitériumnak*): Neki a munkának! Ki mit ér! (*Az első a presbitériumból*): Há' mért?

KURÁTOR: Ne kérdezd, hanem vágjad!

SZOLGÁLÓ (*vigan, a tragédián felül*): Az embernek két lába van! (*Az első ember béáll a rombolásba.*)

SZOLGÁLÓ: Az embernek két keze van!

(*A második ember is béáll.*)

SZOLGÁLÓ: Az embernek két szeme van.

(A harmadik is béáll.)

SZOLGÁLÓ: Csak az ilyen ember, a másik nem ember!

PAP: Vágja az egész presbitérium!

(Az emberek sorba mind béállnak.)

KURÁTOR: Ki, hol éri!

SZOLGÁLÓ: Változzék békává, ki háborút csinál!

EGYHÁZFI: Jaj, mingyárt megbolondulok!

SZOLGÁLÓ: Ki a szép emberből rusnya cégért csinál!

PAPNÉ: Ki az én házamból egy romhalmazt csinál!

PAP (meggyújtja a papirosakat): Ki az én házamból tűznek lakodalmat csinál! (Egyre erősödő zongora-muzsika, mintha a rádióból szólna. Bartók: «Töltik a nagyerdő útját».)

SZOLGÁLÓ (énekei, miközben zúzzák a házat és égetik).

Töltik a nagyerdő útját,
viszik a székelly katonát.

(Künn trombita. Katonák masírozása hallik.)

Viszik-viszik szegényeket,
szegény székelly legényeket.
Úgy elviszik arr'a a helyre,
hol az út is vérrel festve.
Kit a golyó, kit a lándzsa,
kit éles kard összevágta.

Tamási Áron.

ÁLOM A BOLDOGSÁGRÓL EGY IDEGEN VÁROSBAN.

Amint elandalodva járok
végig ez ódon városon,
lelkemen őszi, bús felhőként
egy furcsa érzés átoson:

Talán itt kellett volna élnem
e halk, szép kisváros ölén,
Ege a vágyott boldogságnak
tán itt borult volna fölem.

Egyik alacsony, régi házban
laktam volna — ó egyedül!
hallgatva ábrándos nótákat,
melyeket a Csönd hegedül.

Be jó lett volna néked itten,
lelkem, te Csönd szerelmese:
itt úgy pergett volna az élet,
mint édes-bús gyermekese.

Tengermély csöndben éltem volna,
nem mart volna a Zaj, a Láz,
s csöndben hulltam volna halálba,
mint megérett aranykalász...

— De jaj, a zord Sors úgy akarja:
mennem kell pokol-utamon,
s tépett szívembe nem suhan be
sosem az áldott nyugalom...

Szörnyű Babel gyilkos zajába
röpít már vissza, Sors, szeled...

S te csöndes kisváros, elengedsz?

— Jaj, hát megyek, Isten veled!...

(Esztergom.)

Aradi-Szabó István.